

Anna Wieniecka

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

ORCID: 0009-0003-2598-3074

Poszukiwania przodków bez tajemnic
(Karol Ebertowski, *Informacja genealogiczna w Polsce.
Metodyka gromadzenia i opracowywania danych*,
Warszawa: Wydawnictwo Naukowe i Edukacyjne
Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, 2025, ss. 240)

W ostatnich latach poszukiwanie własnych korzeni stało się nie tylko różnym hobby, ale globalną modą, pociągającą za sobą miliony ludzi. Przyczyn takiego stanu rzeczy należy upatrywać z jednej strony w łatwiejszym dostępie do informacji (cyfryzacja archiwów, rozwój internetowych baz danych), z drugiej – w czynnikach psychologicznych i społecznych, a więc chęci odkrywania własnego pochodzenia i tożsamości czy potrzebie zaspakajania poczucia przynależności. O ile sam proces poszukiwania przodków bywa pasjonujący, to poza systematycznością i cierpliwością, wymaga umiejętności wyszukiwania informacji, krytycznej oceny źródeł, rozeznawania w stosowanych w nich zapisach, organizacji zgromadzonych danych oraz znajomości

specjalistycznych programów genealogicznych. Chociaż na rynku wydawniczym istnieją już pewne publikacje, które ułatwiają współczesnym genealogom-amatorom prowadzenie badań¹, to koncentrują się one przede wszystkim na opisie wybranych źródeł genealogicznych, a ze względu na dynamiczny rozwój archiwów cyfrowych, nowe technologie wyszukiwania oraz zmieniające się regulacje prawne dotyczące dostępu do danych nie uwzględniają najnowszego stanu wiedzy. Ponadto ich autorzy przyjmują często perspektywę historyczną, przez co nie uwzględniają badań potrzeb użytkowników informacji genealogicznej. Lukę tę wypełnia dopiero książka Karola Ebertowskiego pt. *Informacja genealogiczna w Polsce. Metodyka gromadzenia i opracowywania danych* (Warszawa 2025), która stanowi próbę całościowego ujęcia metodyki gromadzenia, opracowywania i udostępniania informacji genealogicznej w warunkach polskich, z uwzględnieniem zarówno instytucjonalnych, jak i indywidualnych praktyk użytkowników. Autor, posiadający przygotowanie naukowe w zakresie komunikacji społecznej i mediów, jak również doświadczenie w pracy nad zagadnieniami związanymi z informacją naukową, archiwistyką i kulturą wizualną, przyjmuje podejście systemowe, w którym zagadnienia teoretyczne, źródłowe i metodologiczne współistnieją z praktycznymi aspektami dokumentowania pokrewieństwa oraz analizą danych zastanych.

Książka liczy pięć obszernych rozdziałów oraz dwa załączniki (tj. kwestionariusz ankietowy oraz wykaz pomocniczych cyfrowych źródeł informacji genealogicznej), tworząc spójną i przemyślaną strukturę. Rozdział pierwszy *Informacja genealogiczna jako świadectwo istnienia człowieka* przybliża pola badawcze genealogii. Na jego łamach autor omawia jej odmiany i przedstawia najważniejsze metody ustalania faktów genealogicznych. Ponadto definiuje pojęcie *informacji genealogicznej* oraz charakteryzuje jej cechy, funkcje i ograniczenia użytkowe (s. 43–44). Rozdział drugi *Standardy gromadzenia i opracowania informacji genealogicznej* koncentruje się na sposobach oznaczania danych o pokrewieństwie. Czytelnik znajdzie w nim przegląd systemów numeracyjnych, który przeprowadzony jest w sposób uporządkowany ze wskazaniem specyfiki każdego z systemów oraz ilustracją przykładowych zastosowań praktycznych. Swoje omówienie znajdują tu m.in. system Ahnentafel, Hagera, Henr'ego, d'Aboville'a czy Villersa i Pamy. Opis systemów uzupełnia charakterystyka graficznych metod prezentacji danych genealogicznych, która stanowi wartościowe uzupełnienie części metodologicznej. Trzeci rozdział zatytułowany *Polskie źródła informacji genealogicznej w postaci klasycznej* przybliża definicję

¹ Zob. m.in. R. Prinke, *Poradnik genealoga amatora*, Warszawa 1992; P. Laskowicz, *Księga genealogiczna Twojej rodziny. Praktyczny poradnik*, Warszawa 2005; M. Nowaczyk, *Poszukiwanie przodków. Genealogia dla każdego*, Podkowa Leśna 2015.

źródła informacji genealogicznej i zawiera obszerną charakterystykę różnych rodzajów źródeł wykorzystywanych w poszukiwaniach genealogicznych – zarówno źródeł metrykalnych (księgi kościelne, akta stanu cywilnego), jak i niemetrykalnych (spisy ludności, akta instytucji sądowych i edukacyjnych, dokumentacja organizacji społecznych) (s. 95–125.) Autor nakreśla tu również aspekty prawne związane z dostępem do danych, co podnosi walor praktyczny opracowania. Rozdział czwarty *Polskie zasoby informacji genealogicznej w Internecie* odnosi się do cyfrowych baz danych i zasobów sieciowych. Szczegółowo opisano w nim zarówno ogólnopolskie (PomGen-Baza, Geneteka), jak i regionalne bazy danych (Poznan Project, Projekt Podlasie), a także inicjatywy społeczne, portale genealogiczne i biblioteki cyfrowe. Autor analizuje funkcjonalność poszczególnych serwisów, ocenia ich przydatność z punktu widzenia użytkownika końcowego i potencjał ich dalszego rozwoju (s. 137–155.) Ostatni rozdział *Sposoby gromadzenia, opracowywania i wykorzystywania zasobów informacji genealogicznej w środowisku polskich genealogów-amatorów* zawiera omówienie wyników badań ankietowych przeprowadzonych przez autora na próbie 396 osób. Analiza obejmuje metody poszukiwań, rodzaje wykorzystywanych źródeł, sposoby przechowywania danych oraz napotymane bariery informacyjne.

Publikacja Karola Ebertowskiego posiada potencjał aplikacyjny oraz badawczy, bowiem łączy refleksję teoretyczną z praktycznym podejściem do procesów gromadzenia i udostępniania informacji genealogicznej. Niewątpliwą zaletą pracy jest kompleksowy przegląd źródeł genealogicznych – zarówno klasycznych, jak i cyfrowych – oraz krytyczna analiza istniejących rozwiązań technicznych i systemowych. Autor dokonuje oceny funkcjonalności dostępnych narzędzi, wskazując zarówno ich mocne strony, jak i ograniczenia. Dzięki temu publikacja może pełnić funkcję praktycznego przewodnika dla użytkowników – od archiwistów po pasjonatów genealogii. Szczególnie cennym elementem książki jest ostatni rozdział, zawierający wyniki badań ankietowych przeprowadzonych wśród środowiska genealogów – zarówno profesjonalistów, jak i amatorów. Autorowi udało się uchwycić różnorodność praktyk informacyjnych oraz zidentyfikować kluczowe bariery w dostępie i wykorzystaniu danych genealogicznych. Wnioski płynące z badań wnoszą istotny wkład do rozwoju wiedzy o rzeczywistych potrzebach informacyjnych tej grupy użytkowników i mogą stanowić punkt wyjścia do udoskonalenia istniejących rozwiązań informacyjnych.

Na poziomie językowym i edytorskim książka przygotowana jest z dużą starannością, a przyjęta struktura i układ treści sprzyjają przyswajaniu informacji, mimo specjalistycznego charakteru opracowania. Autor operuje bogatym aparatem naukowym i wykazuje się rzetelnością

w cytowaniu źródeł (w tym zagranicznych, m.in. niemieckich i francuskich). Liczne tabele, wykresy i zestawienia prezentowane są w sposób uporządkowany i funkcjonalny, wzmacniając warstwę analityczną opracowania.

Język publikacji, zgodny z wymaganiami dyskursu akademickiego, cechuje precyzja terminologiczna. Mimo wysokiego stopnia specjalizacji omawianych zagadnień, narracja jest przystępna, szczególnie w partiach poświęconych źródłom internetowym oraz praktycznym aspektom opracowywania danych. Niekiedy raz i ton nadmiernie formalny, co w publikacji skierowanej do praktyków może stanowić barierę recepcyjną.

Wysoko należy ocenić kompleksowość opracowania – obejmuje ono zarówno zagadnienia teoretyczne i klasyfikacyjne, jak i problematykę analizy zasobów źródłowych, metod organizacji danych oraz praktycznych aspektów użytkowania informacji genealogicznej. Na wyróżnienie zasługuje także przyjęcie perspektywy interdyscyplinarnej, sytuującej omawiane zagadnienia na pograniczu nauki o informacji, archiwistyki, historii oraz antropologii. Taka optyka sprawia, że książka może stanowić użyteczne kompendium wiedzy zarówno dla badaczy, jak i praktyków zajmujących się genealogią, archiwistyką czy bibliotekarstwem specjalistycznym.

Bibliografia

- Laskowicz P., *Księga genealogiczna Twojej rodziny. Praktyczny poradnik*, Warszawa 2005.
- Nowaczyk M., *Poszukiwanie przodków. Genealogia dla każdego*, Podkowa Leśna 2015.
- Prinke R., *Poradnik genealoga amatora*, Warszawa 1992.